

BÖTEB ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET METAFORLARININ BELİRLENMESİ: GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ¹

Tuğba KOCADAĞ

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, tugba.kocadag@gop.edu.tr

Mehmet Emin AKSOY

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, emin.aksoy@gop.edu.tr

Kenan ZENGİN

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, kenan.zengin@gop.edu.tr

ÖZET

Her türlü toplumsal yapılanma günümüzde internet üzerinden gerçekleşmektedir. Eğitim-öğretim alanında da benzer bir yapılanma kendini oldukça hızlı göstermiştir. İnternetle bu kadar iç içe bulunan internet kullanıcılarının interneti algılayışı ve bu ortamları tanımlamaları oldukça farklılıklar göstermektedir. BÖTE bölümü öğrencilerinin interneti tanımlamasında yararlandıkları metaforların belirlenmesi bu çalışmanın amacını teşkil etmektedir. Araştırma 2010 yılında Fırat ve Kabakçı'nın metaforlar üzerine geliştirdiği anket formu, 2011-2012 eğitim öğretim yılı güz döneminde Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, oluşturulan metafor sayısının ve çeşitliliğinin katılımcıların sınıf düzeylerine ve yaşlarına göre farklılaşmadığı; günlük internette kalma süresi, internet kullanım süresi, internet kullanım yeterlilik düzeyi ve cinsiyete göre ise farklılaştığı görülmüştür. Metaforlar bireylerin yaşantularından izler taşımakta ve öyle şekillenmektedir. Kadınlar interneti alışveriş merkezi, süpermarket, arkadaş, kitap, iletişim ve güneş gibi metaforlarla tanımlarken; erkekler oyun, ateş, arena, labirent ve ajan gibi metaforlarla tanımlamaktadır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak belirtilen metaforlar cinsiyetlere göre farklılaşma içinde güzel bir örnektir.

Anahtar Kelimeler: BÖTEB, İnternet, İnternet Metaforları, Metafor.

DETERMINATION OF CEITD STUDENTS' INTERNET METAPHORES: SAMPLE OF GAZİOSMANPAŞA UNIVERSITY¹

ABSTRACT

All kinds of social restructuring takes place on the internet today. Education in the field showed a similar structure itself is very fast. So intertwined with the Internet and the media perception of the Internet in the definition of Internet users is very uneven. CEIT department students have benefited from the definition of Internet metaphors constitute the determination of the purpose of this study. In research , questionnaire was developed on the metaphors in 2010 by Fırat and Kabakçı; the questionnaire was applied to Computer and Instructional Technology Department in 2011-2012 education year in Gaziosmanpaşa University Faculty of Education. Considering the findings of the study, the number and variety of metaphors generated by the participants did not differ according to age and grade level of participants but differences were observed according to daily period of connecting to internet, daily average usage of internet, proficiency level of internet usage and gender. Metaphors carry traces of life of individuals, and they are shaped. Women define internet like this metaphors as shopping center, supermarket, friend, book, communication and sun; although men define internet like game, fever, arenas, mazes and agent. Based on the results of this study, mentioned metaphors are a good example of differentiation by gender.

Keywords: CEITD, Internet, Internet Metaphors, Metaphor.

¹ 5th WORLD CONFERENCE ON EDUCATIONAL SCIENCES – WCES 2013 Konferans'ına özet metin olarak gönderilmiştir.

GİRİŞ

Her türlü toplumsal yapılanma günümüzde internet üzerinden gerçekleşmektedir. Eğitim-öğretim alanında da benzer bir yapılanma kendini oldukça hızlı göstermiştir. Bilgisayar teknolojilerinde kapasitenin artması ve bilişim teknolojilerinde yakalanan büyüme ve ilerlemeler hayatımızın birçok alanını etkilemektedir. Bu teknolojiler yaşama tarzımızdan çalışma hayatımıza, eğitimden öğretime ticaretten eğlenceye kadar birçok yönde yenilikler katmıştır (Şahin ve Baturay, 2013). Bilişim teknolojilerinde yaşanan bu çarpıcı gelişmelerin lokomotifini ise internettir. İnternet bilgi iletişim teknolojilerinin gelişip yaygınlaşmasında katalizör görevi üstlenmiştir (Canberk ve Sağıroğlu, 2007). Dijital yerlilerin egemen olduğu günümüzde internet kullanımı, bireyler için sıradan bir hal almış ve yoksunluğunda ortaya çıkan duygu değişimleri, mutsuzluk ve odaklanamama gibi problemlerin zuhur etmesine neden olmaktadır.

İnternetle bu kadar iç içe bulunan internet kullanıcılarının interneti algılayışı ve bu ortamları tanımlamaları önemlidir. Bu tanımların ortak ve ayrık yönlerinin belirlenmesi, onların bu kavrama yükledikleri anlam, algılama biçimleri, öğrenmek eksiklikleri/güçlükleri ya da kavram yanlışlarının belirlenmesi açısından dikkat çekicidir. Bu dikkat çekici özellikler karşısında bireyler karşılaştıkları problemleri aşmak için genel olarak metaforları kullanmakta ve metaforlardan yararlanmaktadır (Johnston, 2009). Metaforlar, bireylerin zihinlerindeki düşüncelerini, ilgi ve algılarını açığa çıkarmanın en etkili yollarından biridir. Bunun nedeni ise insanların metaforları, açıklamak istediği kavramı ve yapıyı çok iyi bilemedikleri veya az bildikleri durumlarda kullanıyor olmalarıdır (Cerit, 2008). Diğer bir ifadeyle metaforlar karmaşık bir yapıya sahip bir şeyi anlatmak ya da ifade etmek için, açıklamaya ya da ifade etmeye çalıştıkları yapıyı çok iyi bilindik bir şeye benzeterek açıklama girişimi olarak değerlendirilebilir.

Metafor; bir kavramın, olayın, olgunun başka bir kavram, olay ve olguya benzetilerek açıklanmasıdır (Oxford vd., 1998; Akt: Saban, 2008). Lakoff ve Johnson (2005: 27)'a göre metaforun özü, bir olguyu başka bir olguya göre anlamak ve tecrübe etmektir. Farkında olmasak da aslında günlük yaşantımızda sürekli olarak metaforlar kullanır, bir şeyi başka bir şeye benzeterek anlamlandırmaya çalışırız. Metaforları, bireylerin eğitimle ilgili düşüncelerinin göstergeleri olarak alan Northcode ve Fetherson (2006), bireylerin, algılayış, kanı ve kişisel görüşlerini genellikle metafor kullanarak açıkladıklarını ve metaforların öğretmenlerin ve öğrencilerin öğretme ve öğrenmeyle ilgili düşüncelerini anlamada önemli araçlar olduğunu belirtmektedirler.

İnsanlar karmaşık yapıların doğasını ve potansiyeline ilişkin düşüncelerini vurgulamak için genelde metaforlardan yararlanırlar (Johnston, 2009). Bunun nedeni ise metaforların, akıl yürütme yoluyla uzun bir sürede yapılacak karşılaştırmaları, çalışan belleğe sistemle ilgili ilk karşılaştırmayı yükleyerek sistemin anlaşılmasındaki başarıyı ve doyumunu kolaylaştırabilmeleridir (Carroll ve Thomas, 1982). Diğer bir ifadeyle karmaşık bir yapıya sahip bir şeyi anlamak için iyi bildiğimiz bir şeyi kullanarak açıklayabiliriz. Bu nedenle internete ilişkin oluşturulan metaforlar internetin yapısının nasıl anlaşıldığına dair bize önemli fikirler verebilir. Çünkü metaforlar sadece açıklayıcı değil, aynı zamanda onu oluşturan kişinin tasarım tarzı ve bilişsel yapıları şekillendirmesine ilişkin önemli ipuçları sağlarlar (Wyatt, 2008).

İnternet kavramının bireyler tarafından nasıl algılandığının ve ifade edildiğinin belirlenmesine yönelik yapılan bir çok araştırmanın literatürde mevcut olduğu görülmektedir;

gerek yurt içi gerek yurt dışı çalışmalarda kavramın nasıl algılandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bruce (1999) tarafından yapılan çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin interneti üç farklı açıdan algıladıkları tespit edilmiştir. Bu açılar, internetin bilgi alma özelliğini, yapısını, bağlantısını vurgulayan ve büyük bir organizmanın karakteristik özelliklerini değiştiren bir yönünün olduğu şeklindedir. Bu bulgudan yola çıkarak Bruce, internet algısının internette bilgiyi araştırma metotlarıyla ilgili olduğunu ileri sürmüştür.

Bir diğer araştırma ise Slone (2002), kütüphane kullanıcılarının internete ilişkin algılarını belirlemek için onlardan kendi ifadeleriyle internet algısını tanımlamalarını istemiştir. Slone (2002) bu çalışma sonunda kütüphane kullanıcılarının İnterneti kendilerine uygun, seviyelerine göre belirsiz, tatmin edici, parlak ve mecazî olarak farklı kategorilerde sınıflandırdıklarını tespit etmiştir.

Savolainen ve Kari 2004 yılında Finlandiya’da yapmış oldukları bir çalışmada öğrencilerin İnternet kavramını ile ilgili düşüncelerini araştırmışlardır (Savolainen ve Kari, 2004). Çalışma sonucunda öğrencilerin iki çeşit internet kavramını tanımladıkları belirlenmiştir. Bu tanımlamaların ilki kütüphane ve pazar gibi mecazî kavramlar; bir diğeri ise internetin gerçek ve faydalı kullanımına ilişkin kavramlar olmuştur.

Alanyazındaki bir diğer çalışmada Tsai (2006), katılımcılardan internet kavramının ne anlama geldiği konusunda görüşlerini almıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin interneti özellikle bir teknoloji ve araç olarak algıladıklarını tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmaya katılan erkek ve üst sınıflarda okuyan öğrencilerin internetin, sörf yapmak ve oyun oynamak gibi pratik özellikleri taşıdığını belirttikleri görülmüştür.

Bu konuyla ilgili yurtiçinde yapılan araştırmalardan biri ise, Ak ve Yenice (2009), yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının internet algılarını metafor analizi yoluyla ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Çalışma sonunda öğretmenlerin internet kavramı üzerinde 93 tane metafor ürettikleri tespit edilmiştir. Araştırmacılar üretilen metaforları 10 kavramsal kategoride sınıflandırmışlar, öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin ve öğrenim görmüş ulaşımlardır.

Kaya ve Durmuş (2009), ise öğretmen adaylarının bilgisayar ve internet algılarını belirlemeye çalıştıkları araştırmalarında metafor analiz yöntemini kullanmışlardır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının %57’sinin interneti bilginin kaynağı olarak (kütüphane, ansiklopedi, kitap, vb.) algıladıkları, bunun yanında öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin metafor üretmede bir değişken olmadığı, her iki cinsiyetin de benzer metaforlar ürettikleri görülmüştür.

Bu konuyla ilgili yapılan diğer bir çalışmada ise ilköğretim öğrencilerinin interneti kendi algılarıyla nasıl tasvir ettikleri belirlenmeye çalışılmıştır (Ersoy ve Türkan, 2009). Çalışmanın sonucunda öğrencilerin genellikle İnterneti bilginin kaynağı olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin “kitap” ve “öğretmen” en çok, “ansiklopedi” ise en az kullandıkları metafor olmuştur.

Eğitim amaçlı internet kullanımında internetin hangi amaçla nasıl kullanılabileceği kişinin internet algılarıyla doğrudan ilgilidir. Kişilerin bir konuya ilişkin algıları ve onu anlamlandırma durumları, konuya ilişkin oluşturdukları metaforlarla anlaşılabilir, somutlaştırılabilir. Ross’a (1992) göre bir şeyi tasvir etme biçimimiz veya yolumuz o şeyi algılama biçimimizi, algılama biçimimiz ise o şeyi kullanma biçimimizi etkiler. Bu nedenle

meslekleri gereği interneti eğitim amaçlı yoğun olarak kullanması beklenen Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin internete ilişkin kullandıkları metaforların büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

BÖTE bölümü öğrencilerinin interneti tanımlamada yararlandıkları metaforların belirlenmesi bu çalışmanın ana amacını teşkil etmektedir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada cevabı aranan araştırma soruları şunlardır:

1. GOU BÖTEB öğrencilerinin kullandıkları yaygın internet metaforları hangileridir?
2. GOU BÖTEB öğrencilerinin oluşturdukları kendi internet metaforları hangileridir?
3. GOU BÖTEB öğrencilerinin oluşturdukları kendi internet metaforları hangi kategoriler altında toplanabilir?

Katılımcılar tarafından oluşturulan internet metaforları cinsiyete, sınıf düzeyine, yaşa, günlük internette kalma süresine, internet kullanım süresine ve internet kullanım yeterlilik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da ayrıca incelenmiştir. İnternetin zararlı kullanım alanları göz önüne alındığında bu önem daha da iyi anlaşılacaktır. Öğrencilerin internet ile ilgili algılarının belirlenmesi, öğrencilere sosyal hayatta ve eğitim alanında interneti olumlu yönde kullanım konusunda fayda sağlayacağı düşünülmektedir

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden “*Olgubilim*” kullanılmıştır. Olgubilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz ama ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim, bize tamamen yabancı olmayan, bildiğimiz fakat tam olarak anlayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Metaforlar yoluyla toplanan veriler, içerik analizi yoluyla incelenerek kategoriler oluşturulmuştur.

Metaforlar, ilk olarak 1980’li yıllarda Lacoff ve Johnson’un geliştirmiş oldukları “zihinsel metafor teorisi” olarak adlandırılan bir perspektiften ortaya çıkmıştır. Bu teoriye göre, “Kavram sistemimiz büyük oranda metaforikse, düşünme tarzımız ve tecrübe ettiğimiz her olgu bir bakıma metaforiktir”. Metaforlar dolaylı yollardan öğrenebilecek soyut kavramların öğrenilmesinde oldukça etkilidirler (Lakoff ve Johnson, 1980). Aslında metaforlar, insanların olayları, nesnelere ve özellikle soyut kavramları farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalıştıkları araçlar olarak görülmektedir (Cerit, 2008). Aslan ve Bayrakçı’ya göre ise metaforlar, bireylerin kendi dünyalarını çözümlenmelerine ve oluşturmalarına yönelik güçlü bir zihinsel modelleme mekanizmasıdır. Metafor daha çok gerçek ve yaşantının, kişide nasıl yorumlandığının anlaşılması için kullanılmaktadır (Güven ve Güven, 2009). Bir başka deyişle, metaforlar analiz edilmek istenen kavramların kişiler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesinde yardımcı olur (Rızvanoğlu, 2007).

Çalışma 2010 yılında Kabakçı ve Fırat’ın metaforlar üzerine geliştirdiği anket formu, 2011–2012 eğitim öğretim yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü’nde 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 138 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Katılımcı sayısının sınıf düzeylerine göre dağılımları

Sınıf Düzeyi	Toplam Öğrenci Sayısı
1. sınıf:	45 öğrenci
2. sınıf:	24 öğrenci
3. sınıf:	34 öğrenci
4. sınıf:	35 öğrenci

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırma kapsamında görüşlerine başvuru Gaziosmanpaşa Üniversitesi BÖTE Bölümü’nde 1. sınıf, 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıfta öğrenim gören 138 katılımcının 97’si kadın ve 41 tanesi erkektir.

Fırat ve Kabakçı tarafından 2010 yılında geliştirilen ve internet metaforlarının belirlenmesine yönelik kullanılan anket formuna (daha önceden belirlenen yaygın metafor ailesine) ek olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, “*internet ..... gibidir; çünkü .... ‘dır.’*” cümlesi ve son olarak da “İnterneti ifade ederken kullanılabilecek başka bir obje, kavram yada eklemek istediğiniz olmayan başka ifadeler varsa lütfen aşağıdaki alana yazınız ...” bölümüne yazdıkları veriler analiz edilmiştir.

Anket formunda Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin yaygın olarak kullandığı internet metaforlarıyla birlikte kendi oluşturdukları internet metaforları da sorgulanmıştır. Fırat ve Kabakçı (2010) tarafından geliştirilen ve belirlenen yaygın internet metaforları listesinden kendilerine uygun düşen metaforu seçmeleri de istenerek bunlardan hangilerini GOU BÖTEB öğrencilerinin kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR

GOU Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin kullandıkları internet metaforlarını belirlemek amacıyla, katılımcıların öncelikle yaygın olarak kullanılan internet metaforlarının hangilerini ne sıklıkta kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Akabinde ise katılımcıların kendi internet metaforlarını oluşturarak nedenleri ile paylaşımları istenmiştir.

Araştırmadan elde edilen verilere göre BÖTE Bölümü öğrencilerinin yaygın internet metaforlarından en fazla kullandıkları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılar tarafından kullanılan yaygın internet metaforları, frekans (f) ve yüzdeleri (%)

Metafor	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Ağ	126	%91,30
Kütüphane	129	%93,48
Keşfetme aracı	111	%80,43
Yol / yön	121	%87,68
Oyun	98	%71,01
Alışveriş	105	%76,09
Virüs	117	%84,78
Harita	125	%90,58

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcılar yaygın internet metaforlarından özellikle %93,48 (N=129) ile kütüphane ve %71,01 (N=98) ile oyun metaforlarını kullandıkları görülmüştür. Ayrıca GOU BÖTE Bölümü öğrencilerinin %98,7’sinin aynı zamanda kendi internet metaforlarını da oluşturdukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Neredeyse tüm katılımcıların kendilerine ait bir internet metaforu oluşturduğu bulgusu, bireylerin her birinin interneti farklı şekilde, kendilerine göre algıladıklarının bir göstergesidir. Araştırmada katılımcıların kendilerine ait 70 adet metafor ürettikleri gözlenmiştir. Katılımcıların oluşturdukları metaforlardan en sık vurgulananlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların oluşturdukları metaforlar, frekans (f) ve yüzdeleri (%)

Metafor	Frekans (f)	Yüzdeler (%)	Metafor	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Dünya	119	%86,23	Ağaç	130	%94,20
Çöplük	136	%98,55	Kafe	121	%87,68
Evren	132	%95,65	Yaşam Alanı	87	%63,04
Hayat	133	%96,38	Okyanus	104	%75,36
Dükkân	111	%80,43	Kitap	126	%91,30
Kullanışlı Araç	129	%93,48	Kitaplık	107	%77,54
Bilgi Dünyası	137	%99,28	Hazine	130	%94,20
Yaşam Biçimi	121	%87,68	Raf (kitap)	118	%85,51
Örümcek Ağı	45	%32,61	Ulaşım Ağı	131	%94,93
Bağlantı Yumağı	99	%71,74	Görüşme Aracı	125	%90,58
Bilgi Deposu	109	%78,99	Savaş	103	%74,64

Aramanın Başkenti	135	%97,83	Sosyalleşme Platformu	133	%96,38
İletişim	132	%95,65	Arena	101	%73,19
Banka	63	%45,65	Yaşam Şekli	129	%93,48
Tembellik Sebebi	124	%89,86	Kahvaltı Masası	135	%97,83
Arkadaş	118	%85,51	Müzik	72	%52,17
Silah	127	%92,03	Ruh	89	%64,49
Postane	58	%42,03	Kahvehane	65	%47,10
Bilgi Sandığı	132	%95,65	Yemek	126	%91,30
Ring	77	%55,80	Su	134	%97,10
Saha	73	%52,90	Ajan	86	%62,32
Gökyüzü	119	%86,23	Bulut	95	%68,84
Güneş	128	%92,75	Işık	125	%90,58
Çöp Tenekesi	126	%91,30	Yün Yumağı	77	%55,80
Hayat	134	%97,10	İnsan	103	%74,64
Elektrik	135	%93,48	Oksijen	137	%99,28
Kılavuz	107	%77,54	Şeytan	103	%74,64
Zaman Hırsızı	134	%97,10	Dipsiz Kuyu	101	%73,19
Labirent	129	%93,48	Ateş	109	%78,99
Uyuşturucu	136	%98,55	Sözlük	98	%71,01
Robot	97	%70,29	Gazete	115	%83,33
Deniz	89	%64,49	Kopya	43	%31,16
Sevgili	111	%80,43	Süper Market	95	%68,84
Uzay	126	%91,30	Toprak	135	%97,83
Uşak	64	%46,38	Aile Meclisi	121	%87,68

Tablo 3'te belirtildiği üzere BÖTE Bölümü öğrencilerinin özellikle *bilgi dünyası*, *yaşam biçimi*, *bağlantı yumağı*, *bilgi deposu*, *aramanın başkenti*, *iletişim*, *banka*, *yaşam alanı*, *kitap*, *kitaplık*, *görüşme aracı*, *sosyalleşme platformu*, *bilgi sandığı* gibi metaforları oluşturmaları internetin bilgi paylaşımı özelliğine vurgu yapmaktadır. Çalışma sonucunda ortaya çıkan metaforlar araştırıldığında, internetin olumlu ve yararlı özellikleri dikkate alınarak oluşturulan metaforların sayıca daha fazla ve katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından meydana getirildiği görülmektedir. Örneğin, *kullanışlı araç*, *bilgi dünyası*, *raf (kitap)*, *bilgi deposu*, *aramanın başkenti*, *ağaç*, *bilgi sandığı* metaforları oldukça dikkat çekicidir. Yararlı yönlerine karşılık olumsuz ve dezavantaj oluşturulan yönler dikkate alınarak oluşturulan metaforlar ise çok çeşitli olmamasına karşılık yine katılımcıların yarısından çoğu tarafından gündeme getirilmiştir; *çöplük*, *savaş*, *silah*, *ajan*, *tembellik sebebi* ... gibi.

Yine Tablo 3'te görüldüğü üzere *Bilgi Dünyası* %99,28 (N=137) ve *Oksijen* %99,28 (N=137) neredeyse tüm katılımcılar tarafından; *Örümcek Ağı* %32,61 (N=45) ve *Kopya* %31,16 (N=43) ise daha az katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

Katılımcıların oluşturdukları metaforlar genelde olumlu ve olumsuz metaforlar sekilden iki ana başlık altında birleştirilmiş akabinde olumlu metaforlar yedi kategoride olumsuz metaforlar üç kategoride toplanmış ve Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların oluşturdukları metaforların kategorileri

İletişim	Olumlu Metaforlar					Olumsuz Metaforlar		
	Bilgilendirici	İhtiyaç (Gereksinim)	Olağanüstü	Hayatı Kolaylaştıran	Eğlendiren ve Rahatlatan	Bağımlılığı Tetikleyen	Zararlı	Tehlikeli
Postane	Sözlük	Toprak	Dünya	Yaşam Alanı	Arkadaş	Kafe	Çöplük	Şeytan
Bağlantı	Bilgi	Hayat	Deniz	Yaşam Şekli	Sevgili	Kahvehane	Çöp Tenekesi	Zaman
Yumağı	Deposu							Hırsız
Banka	Aramanın Başkenti	Süper Market	Evren	Yaşam Biçimi	İnsan	Labirent	Arena	Tembellik
İletişim	Gazete	Ağaç	Uzay	Kılavuz	Müzik	Uyuşturucu	Ring	Savaş
Ulaşım Ağı	Kitap	Elektrik	Hayat	Uşak	Ruh	Robot	Saha	Silah
Görüşme Aracı	Kitaplık	Oksijen	Okyanus				Kopya	Ajan
Sosyalleşme Platformu	Raf (Kitap)	Su	Hazine				Dipsiz Kuyu	Ateş
Yün Yumağı	Bilgi Sandığı	Yemek	Gökyüzü					
Örümcek Ağı	Aile Meclisi	Kahvaltı Masası	Bulut					
		Işık	Güneş					

Tablo 4'te görüldüğü üzere olumsuz metaforlar *bağımlılığı tetikleyen*(5 metafor), *zararlı* (7 metafor) ve *tehlikeli* (7 metafor) kategorilerinden oluşmaktadır. Olumlu metaforlar ise *iletişim* (10 metafor), *bilgilendirici* (9 metafor), *ihtiyaç (gereksinim)* (10 metafor), *olağanüstü* (10 metafor), *hayatı kolaylaştıran* (4 metafor) ve *eğlendiren / rahatlatan* (5 metafor) kategorilerinden oluşmaktadır.

Oluşturulan bu metaforların nedenlerini açıklarken katılımcıların internetteki bilgi trafiğine ve işe yarar bilgi boyutuna vurgu yaptıkları görülmüştür. Bunun sebebi alanları gereği BÖTE Bölümü öğrencilerinin interneti daha çok bilgi üretimi, erişimi ve paylaşımı amacıyla kullanmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcı BÖTE Bölümü öğrencileri, *yaygın internet metaforları* ve *kendi oluşturdukları internet metaforları* açısından belirlene değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadıklarına bakıldığında:

- ✓ Sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
- ✓ Yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Katılımcıların yaş aralığı 17-24'tür).

Sınıf düzeyine ve yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunamamasının nedeninin daha çok interneti kullanma amacı ve ne kadar süreyle kullandıklarından; yaşa göre anlamlı bir farklılık olmaması her bir katılımcının birer dijital birey olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

- ✓ Günlük internette kalma süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık günlük 5 ve üzeri saat internette kalan öğrenciler lehinedir. Onların daha fazla sayıda ve farklı / yaratıcı metaforlar oluşturdukları görülmektedir.
- ✓ İnternet kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık 6 ve üzeri yıllık internet kullanıcısı olan öğrenciler lehinedir.
- ✓ İnternet kullanım yeterlilik düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık ileri ve daha üst internet kullanma yeterliliğine sahip öğrenciler lehinedir.

Anlamlı farklılığın lehine olduğu gruptaki bireylerin daha fazla sayıda ve farklı / yaratıcı metaforlar oluşturdukları görülmektedir. Günlük internette kalma süresi, internet kullanıcı olma süresi ve internet kullanım yeterlilik düzeyine göre anlamlı farklılıklar bulunması öğrencilerin interneti başında daha fazla zaman geçirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

- ✓ Cinsiyete göre bakıldığında kadın erkek öğrencilerin interneti tanımlamak için farklı metaforlardan yararlandıkları görülmüştür. Kadın ve erkek katılımcılarda ortalama üretilen metafor sayısı yaklaşık olarak birbirine denktir.

Metaforlar bireylerin yaşantılarından izler taşımakta ve öyle şekillenmektedir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak kadınların interneti *alışveriş merkezi, süper market, arkadaş, iletişim ...* gibi metaforlarla tanımlamaları; erkeklerin ise *oyun, uşak, kafe, ring, saha, arena ...* gibi metaforlarla tanımlamaları cinsiyet farklılığı açısından güzel bir örnektir.

TARTIŞMA

İnternet kavramının üniversite öğrencileri tarafından nasıl algılandığı ve ifade edildiğinin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen bu çalışmada, olgubilim deseninde metaforlar aracılığı verilerin toplanması ve analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, yaşları 17-24 arasında değişen GOU BÖTEB öğrencilerinin internet kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar araştırılmış ve bu metaforlar olumsuz metaforlar "*bağımlılığı tetikleyen*(5 metafor), *zararlı* (7 metafor) ve *tehlikeli* (7 metafor)" kategorilerinden, olumlu metaforlar ise *iletişim* (10 metafor), *bilgilendirici* (9 metafor), *ihtiyaç (gereksinim)* (10 metafor), *olağanüstü* (10 metafor), *hayatı kolaylaştıran* (4 metafor) ve *eğlendiren / rahatlatan* (5 metafor) kategorilerinden oluşacak şekilde gruplandırılmıştır.

Katılımcıların belirttikleri metaforlar incelendiğinde büyük çoğunluğu olumlu metaforların, buna karşın kayda değer sayıda olumsuz metaforlarında oluşturulduğu görülmektedir. Katılımcıların en fazla olumlu metaforlar ailesinden iletişim, bilgilendirme ve ihtiyaç (gereksinim) kategorilerinde metaforlar ürettikleri, olumsuz metaforlardan ise öncelikle zararlı ve sonrasında tehlikeli kategorilerinde metaforları oluşturdukları söylenebilir. Yürütülen çalışmadan elde edilen bulgularla "İlköğretim öğrencilerinin İnternet metaforları-

nın karşılaştırılması” (Durmuş, Bağcı ve Ağca, 2008), “Öğretmen adaylarının İnternet ve bilgisayar hakkındaki metaforlarının incelenmesi” (Kaya ve Durmuş, 2009) ve “Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Kavramına İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi: Bir Metafor Analizi Çalışması” (Şahin ve Baturay, 2013) çalışmalarında ortaya çıkan bulgular birlikte incelendiğinde benzerlik taşıdığı görülmektedir. Araştırmada kullanılan metafor anketini geliştiren Fırat ve Kabakçı (2010)’nın yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin interneti bilgi havuzu, bilgi denizi, bilgi dünyası gibi metaforlarla ifade ettikleri ve internetin bilgi erişim boyutuna dikkat çeken özellikler üzerinde yoğunlaştıkları belirtilmişti. Bu çalışmada da öğrenciler benzer özelliklerde metaforlar üretmiş ve gerekçeleri ile uyumlu ifadelerde bulunmuşlardır.

İnternet kavramına ilişkin oluşturulan metaforlar bir bütün olarak düşünüldüğünde en çok oluşturulan metaforların; bilgi dünyası, oksijen, su, yemek gibi özellikle ihtiyaç ya da gereksinimden kaynaklanan özelliklerle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Kategoriler oluşturulurken öğrencilerin metaforu belirtirken neden o ifadeyi kullandığına yönelik gerekçesini belirttiği başlıklar dikkate alınmaya çalışılmıştır. Bu sayede oluşturulan kategoriler de onların yaklaşımlarına eşlik edebilecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnternet gibi soyut kavramların ifade edilmesi ya da nasıl algılandığı sorgulandığında yeterli bilgi ile karşılanmamaktadır. Buna karşın bireylerin algılarını ifade etmekte güçlük yaşamaları da söz konusu olabileceği gibi, fikirlerini açıklayamamaları konu ile ilgili yeterince bilgili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın kendilerinden kavramı başka bir olguya benzeterek açıklamaları istenebilir; daha rahat bir ortam oluşmasına, zengin bir anlatım üslubunun oluşmasına ve istenilen bilginin elde edilmesine fırsatlar tanınır. Bu sayede bireyin imgelerine, algılarına ve kavramı zihinde nasıl canlandırdığına dair ipuçlarına ulaşılır. Bu yüzden metafor kullanımı ve yüklediği anlamlar önemlidir. Yaşları 17 ile 24 arasında değişen üniversite öğrencilerinin yaygın olarak kullanılan metafor ailesinden hangilerini tercih ettiklerini ve internet kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların incelendiği bu araştırmada katılımcıların genel anlamda internetle ilgili olumlu yönde sayıca daha fazla metaforlar oluşturdukları görülmüştür. Katılımcıların yine bir kısmının internet kavramına ilişkin oluşturdukları olumsuz metaforlar “zararlı”, “bağımlılığı tetikleyen” ve “tehlikeli” kategorilerinde gruplandırılmıştır. Çalışma sonuçlarından da görüldüğü üzere aynı kavram hem olumlu hem de olumsuz metaforlarla ifade edilebilmektedir. Bu durum kişilerin internete yönelik daha önceki yaşantı ve deneyimleri ile bağlantılı olması muhtemeldir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak bu çalışmada ortaya çıkan ve öğrenciler tarafından internete yönelik oluşturulan olumsuz metaforların oluşturulma nedenleri gerek psikolojik ve gerekse sosyolojik açıdan incelenmeli; öğrencileri özellikle olumsuz metaforlar oluşturmaya yönelten sebepler etraflıca araştırılmalıdır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak GOU BÖTE Bölümü öğrencilerinin yaygın internet metaforlarını kullandıkları aynı zamanda da kendilerine ait birer internet metaforu oluşturduklarından bahsedilebilir. BÖTE Bölümü öğrencilerinin bölümleri gereği internetin özellikle bilgi erişim ve paylaşım özelliklerine odaklandıkları söylenebilir. Yapılan araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara dayanarak öğrencilerin kendilerinin oluşturdukları bazı metaforları özellikle frekans değerleri yüksek olanları, yaygın internet metaforları içerisinde dahil edilebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak, bireylerin kavramları anlamlandırmalarının farklılığı göz önüne alındığında öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde farklı bakış açılarını da dikkate alarak öğretim faaliyetlerini sürdürmeleri ve etkinliklerinde bu özelliği de dikkate alarak planlama yapmaları önerilmektedir. Özellikle öğrenenin cinsiyeti ve o alandaki hazırbulunuşluğunun önemi oldukça fazladır. Dolayısıyla öne çıkan bu değişkenlere yönelik örneklerle eğitim öğretim faaliyetinin desteklenmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin, öğrenilen konuya öğrenen gözüyle bakmaları aynı zamanda da empati kavramını ve gerekliliğini gündeme getirmektedir. Metaforların eğitim-öğretim sürecinde kullanılmasının kaliteli bir eğitim olanağı sağlayacağı düşünülmekte ve özellikle ifade gücü yaşıyan öğrencilerde destekleyici bir çalışma olarak kullanılması önerilmektedir.

Bir kavramın iyi bilinen özelliklerden ya da olgulardan yola çıkılarak öğretilmesi bilginin kalıcılığını sağlayacak, öğrenme süresini kısaltacak ve kazanıma ulaşmayı kolaylaştıracaktır. Bu sayede kaliteli bir öğretim sürecine ulaşmak kaçınılmaz bir hal alacaktır. Özellikle internet gibi soyut bir kavramın öğretilmesinde metaforlardan yararlanılması hem öğrenim sürecini kolaylaştıracak hem de bilişim teknolojileri alanında benzer özellikteki soyut kavramların öğretilmesinde öncü olacaktır.

KAYNAKLAR

Ak, S. ve Yenice, N. (2009). Öğretmen Adaylarının İnternet Kavramına İlişkin Algularının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi, *3. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, Sözlü Bildiri*, 09/10/2009.

Bruce, H. (1999). Perceptions of the Internet: What People Think When They Search the Internet for Information. *Internet Research: Electronic Networking Applications and Policy*, 9(3), 187-199.

Canbek G. ve Sağiroğlu Ş. (2007). Çocuklar ve gençlerin bilgisayar ve İnternet Güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.

Carroll, J. & Thomas, J.C. (1982). Metaphor and the cognitive representation of computer systems. *IEEE Transactions on Man, Systems, and Cybernetics.*, SMC-12 (2), 107-116.

Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), s. 693-712.

Durmuş, A., Bağcı, H. ve Ağca, R. K. (2008). İlköğretim öğrencilerinin İnternet metaforlarının karşılaştırılması. *II. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. 16-18 Nisan, Ege Üniversitesi.

Ersoy, A. ve Türkan, B. (2009). Perceptions About Internet In Elementary School Children's Drawings. *Elementary Education Online*, 8(1), 57-73. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>.

Güven, B. ve Güven, S. (2009) İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Metafor Oluşturma Becerilerine İlişkin Nicel Bir İnceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 503-512.

Fırat, M., & Kabakçı, I. (2010). Use of Visual Metaphors for Navigation in Educational

Hypermedia: Effects on The Navigational Performance. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 19(1), 5-22.

Johnston, R. (2009). Salvation or destruction: Metaphors of the Internet. *First Monday*, 14(4).

Kaya, S. ve Durmuş, A. (2009). Öğretmen Adaylarının İnternet ve Bilgisayar Hakkındaki Metaforlarının İncelenmesi, 3. *Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, Sözlü Bildiri*, 09/10/2009.

Lakoff, G. ve Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago: University of Chicago Press.

Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). Metaforlar: Hayat, anlam ve dil (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.

Northcote, M., & Fetherston, T. (2006). New Metaphors for Teaching and Learning in a University Context. In *HERDSA 2006 Conference Proceedings*, 251-258.

Rızvanoğlu, K. (2007). *Grafik Kullanıcı Arayüzlerinde Metaforların Kültürlerarası Kavranışı (Fransa ve Türkiye’de Bir E-Öğrenim Sitesi Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Çalışma)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ross, P.E. (1992). New whoof in Whorf. *Scientific American*, 266 (2), 24-25.

Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(3), 459-496.

Slone, D. J. (2002). The Influence Of Mental Models and Goals On Search Patterns During Web Interaction. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 53(13), 1152–1169.

Savolainen, R., & Kari, J. (2004). Conceptions of the Internet in Everyday Life Information Seeking. *Journal of Information Science*, 30(3), 219–226.

Şahin, Ş., & Baturay, M. H. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Kavramına İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi: Bir Metafor Analizi Çalışması, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (1), 177-192.

Tsai, C-C. (2006). What is the Internet? Taiwanese High School Students’ Perceptions. *CyberPsychology & Behavior*, 9(6), 767–771.

Wyatt, S. (2008). Feminism, technology and the information society: Learning from the past, imagining the future, *Information, Communication & Society*, 11(1), 111–130.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.